

mit a jó igazgató. — Igen fontos része a könyvnek a társadalmi nevelés. A közösségi életre való nevelésnek mindig nagyobb és nagyobb helyet kell biztosítani tanításunkban.

Somos Lajos kitűnően érzékelteti a gyermek önző hajlamait, de rámutat annak természetes eredő okaira. Valóban belátjuk, hogy a gyermek még nem érti a dolgok közötti összefüggést. Talán igaza lehet, mikor ebben látja legfőbb okát, hogy a gyermek értelmetlenül áll a közösségi követelményekkel szemben. Tehát úgy kell tanítanunk, hogy a jelenségek kölcsönös összefüggését észrevegyék a gyermekek és belásák, hogy a világ egyetlen nagy hálózat, melyben minden tag összefüggésben van valamiképpen a többivel. Igen, a közösségi érzés, ami a társas emberi élet egyetlen alapja, csakis az összefüggések megértése és megértése után fejlődhetik ki a gyermekben. Ez tehát központi helyet kell, hogy kapjon tanításunkban olyan értelemben, hogy mi magunk igyekszünk teljesen megérteni az összefüggéseket. A gyermeket, pedig erre nem megtanítjuk, hanem valóságos példákön, amik között legfontosabb az iskolai élet és családi élet, eléjük tárjuk.

Nem vállalkozhatom a könyv tartalmának ismertetésére, mert akkor kénytelen lennék egy kis könyvet írni ismertetésképpen, de úgy hiszem ennyi elegendő is lesz arra, hogy felhívjam a figyelmet rá. — Igaz valószínűleg nem új dolgokat mond, legföljebb tovább vezetni a nevelőt azon az úton, amire már az iskolákban elindították, de ahol mindnyájuk által ismert dolgokat tárgyal, ott is nagy a fontossága: tudatosít, csoportosít és elmélyíti élményeinket. Alapvető könyv ez a nevelő, tanító kezében.

Seres József

Egy fejezet a magyar neveléstörténelemből. (Dr. Balanyi György, Bíró Imre, dr. Bíró Vencel, dr. Tomek Vince, A magyar piarista tartomány története. Budapest, 1943. 373. old. A magyar kegyestanítórend kiadása.)

A múlt évben ünnepelte a piarista-rend magyarországi megtelepedésének 300. éves fordulóját. Ebből az alkalomból jelent meg a Magyar piaristák a XIX. és XX. században c. vaskos kötet, melyben az utóbbi idők jeles piaristáinak egyéniségképét és működésrajzát kaptuk. Már ebben felvetette a szerkesztő (Balanyi György), hogy valamilyen formában esedékessé vált összeállítani a piaristák magyarországi történetét. A terv minden várakozást felülmuló gyorsasággal megvalósult, és méltó záróakkordja lett a jubiláris emlékezőseknek.

A mű négy nagy részre tagozódik.

I. rész. Az elindulástól Trianonig. Balanyi György a történetíró alaposágával, pozitív adatszerűségével és a hálás rendtag kegyeletével írta meg a magyar piaristák történetét a gyökérveréstől az első (kis) világháború végéig. A 245 oldalra korlátozott tanulmányban a szerzőnek nehéz feladatot kellett megoldania: vázolni a három század külső rendi történetét, a rend belső (szervezeti és szerzetesi) életének alakulását, s a magyar oktatásügy szolgálatában kifejtett munkásságát. A sokrétű feladatot a szerző — az érdeklődő szélesebbkörű olvasókra való tekintettel — úgy oldotta meg, hogy korszakonként mutatja be a rendnek és iskoláinak életét négy fejezetben.

Az első fejezet: A megtelepedés kora. (1642—1721.) Sorra veszi az egyes házak és iskolák alapítását, s a korabeli piarista iskolai munkát. — A felvirágzás kora. (1721—1780.) A rend elterjed szinte valamennyi országrészben. Pedagógiai szempontból főleg azok az adatai értékesek, amelyek a XVIII. századbeli piarista iskolák szervezetét szemléltetik. Tudvalevőleg a gimnázium ekkor még csak ötosztályos volt és alsó és felső tagozatra oszlott: az előbbi háromosztályos (classis infima parvistarum, cl. media grammatarum, és cl. suprema syntaxistarum), az utóbbit pedig a poétika és retorika két osztálya alkotta. Ebben a korban a rendi vezetőség figyelemreméltó próbálkozást tett a rendi fiatalok nevelése érdekében: A tanárképzést kilenc évre tervezte, ebből két év a noviciátus; két év pedig a humaniorák, két év a filozófia és három év a teológiai tanulásra esett. A nyomasztó gazdasági viszonyok és az állandóan kísértő tanárihiány azonban folyton keresztbezték az ideális elgondolások megvalósulását. A 3. fejezet: Az állami függés kora (1780—1848), melyben a Ratio Educationis kiadásával előállott új helyzetet vázolja Balanyi; bölcsen megjelölve annak jó és káros hatásait. A R. E. rendszerbe foglalta az iskolázás egész szervezetét, a tantervet, a tanítás módszeres kérdéseit. Tehát megszüntetett sok «patriarchális lomposágot» szertelen túlbuzgólkodást, de éppen ezáltal véget vetett sok zseniális egyéni kezdeményezésnek. A 4. fejezet: A megpróbáltatás és újabb fellendülés kora (1848—1918), melyben az erősen magyarérezelmű rendnek és a gyanakvó bécsi hatóságoknak főleg a magyar tanítási nyelv érdekében való küzdelmét ismerjük meg.

A külső, krónikás történetet azonban mindig szemléletesen egészítik ki, sőt értelmezik a rendi szervezet fejlődését, a piarista oktatásügyet és tanárképzést tárgyazó fejtegetések.

A II. rész. A forradalmak és a restauráció kora. (Bíró Imre tollából). A rend életének ez a szakasza még nem is annyira történelmi, mint élmény. A békeszerződés által elszakított felvidéki területek iskoláinak sorsáról szól. Ismérteti az 1919. évi, majd az 1924., 1934. és 1938. évi iskolai reformokat. Majd a bécsi döntés által visszakerült rendházaknak és iskoláknak a magyar provincia életébe és a magyar pedagógiai rendszerbe való bekapcsolódását írja le.

A III. rész. Az erdélyi rendházak a román uralom éveiben. (Dr. Bíró Vencel.) Az ideiglenesen Romániához csatolt négy rendház és gimnázium (Máramarossziget, Nagyvárad, Kolozsvár és Temesvár) sorsát és a lehetőség határain belül a román állami előírásokhoz való kényszerű alkalmazkodását vázolja.

IV. rész. Szabadka és a piaristák. (Dr. Tomék Vince.) Azokra a tárgyalásokra tekint vissza, amelyek 1772-től kezdve hat eredménytelen próbálkozás után hetedszer sikerre vezettek és így Szabadka 1942—43-ban megnyithatta a piarista gimnázium első osztályát.

A magyar piaristaság történetét felidéző szép vállalkozás bizonyára örömet jelent és kedves emlékeket ébreszt a volt piarista diákokban, akik legalább az anyagimnáziumuk történetét sok érdeklődéssel fogják olvasni. — Pedagógusok számára pedig a mű kettős tanulságot nyújt: Iskolatörténeti, iskolaszervezeti és módszertani kérdéseknek három századra terjedő alakulását ismerjük meg benne s így nem jelentéktelen.

tájékozódást merithetünk belőle a magyar nevelésügy fejlődéséről illetően. — A másik tanulság inkább lélektani: Bizonyos részvétellel olvassuk a piarista atyáknak küszködését az egyes iskolák megalapítása és felvirágoztatása érdekében az elindulás éveiben. Mégpedig olyan mostoha körülmények között, amikor iskolaépület, vagy osztálytermek híján, esetleg részvétlen környezetben, kedvezőtlen történeti viszonyok között, a nemzettől idegen hatóságoknak gyanakvó eljárása közepette kellett a nemzeti szellemet és művelődésügyet szolgálniok. — Mennyire más dolog ma egy szertárakkal, könyvtárral ellátott, esetleg központi fűtéssel felszerelt gimnázium katedráját elfoglalni. A mű ezt a pedagógiai hivatástudatot érintő tanulságot is hathatósan szolgálja.

Visy József

Bognár Cecília, Lélektan és nevelés. 1943. Egyetemi Nyomda. 230 old.

Az író célja, hogy a lélektan és a nevelés kapcsolatát kimutassa és hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a nevelés a lélektan minél teljesebb megismerésével tökéletesedjék.

Bevezetésében kifejti a lélektan és a nevelés természetét és szükségyszerű összefüggését, vázolja a lélektan tudományának fejlődési fokozatait és változatait; majd rátér olyan területeire, melyeknek a nevelésben döntő szerepük van. Ezeket egy-egy fogalom alá gyűjtött nagy csoportra osztja; pl. A megismerés lélektana, Az érzelem, Az ösztön és akarat, stb.

Az író mind a lélektan, mind a neveléstudomány terén széleskörű tudással rendelkezik és elméletét az életből vett gyakorlati példákkal világítja meg. — Mivel célja a két tudomány egymásrautaltságának kifejtése volt, gyakran könyvének különböző fejezeteiben elszórtan találja meg a tanár, tanító, vagy szülő azokat a — gyakorlatban összetartozó — irányelveket, melyeket majd nevelése tökéletesítésére felhasználhat. — Különösen: A nevelőhatások lélektana, A vallásosság és A magyar gyermek c. fejezetekben találunk sok gyakorlati értékű gondolatot.

A tanulságos munkát a Nemzetnevelők Könyvtára adta ki „Gyermek és ifjúságtanulmány» c. sorozatában.

Szundy Gizella

Balaton Béla, A tanulás titkai. (Székesfehérvár, Vörösmarty-nyomda, 1943.) 46. l.

Nagy érdeklődéssel nyultunk a kis füzet után, mert a helyes tanulásra nevelő könyvek elég ritkák. Balaton Bélát is ez indította az itt közölt tanulmány megírására. Füzeté már terjedelménél fogva is csak bevezetőnek számíthat, de mint ilyen értékes összefoglalását adja a tanulás előismereteinek, lélektani és fiziológiai feltételeinek. Az ezekről szóló rész talán kicsit bő is; az elsősorban gyakorlati tanácsokra vágó olvasót némileg fárasztani fogja. Bár kétségtelenül hasznos és fontos dolog ezeknek a feltételeknek ismerete. Amit a tanulás titkai iránt érdeklődők a cím után ítélve várnak, a második fejezetben a Tanulási irányelvekben találják meg. A szerző közöl egy mintát is, amely az ő tanulási rendszerét tükrözi. Nem középfokú iskolások, hanem egy szigor-